Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MANUELA CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONY
přednesené dne 14. července 2022 [1]

Věc C-242/22 (PPU)

TL,
za účasti:
Ministério Público

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná
Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře, Portugalsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 2010/64/EU a 2012/13/EU – Oblast působnosti – Právo na tlumočení, na překlad a na informace v trestním řízení – Pojem ‚podstatný dokument' – Prohlášení o totožnosti a pobytu v jazyce řízení, jemuž podezřelý nebo obviněný nerozumí – Nezajištění tlumočení a překladu – Nesplnění podmínek odkladu výkonu trestu pro nepřítomnost v uvedeném bydlišti – Pravomocné usnesení o zrušení odkladu výkonu trestu – Odvolatelnost – Překážka věci pravomocně rozsouzené"

1. Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká použití směrnic 2010/64/EU [2] a 2012/13/EU [3] na trestní řízení, v němž portugalský soud odsoudil ke třem letům odnětí svobody osobu (dále jen „TL") moldavské státní příslušnosti, která rozumí pouze rumunštině, úřednímu jazyku své země.

2. V samotném odsuzujícím rozsudku soud rozhodl o odkladu výkonu trestu za určitých podmínek. Jednou z nich bylo, aby byl TL k zastižení v místě bydliště, které uvedl ve formuláři „prohlášení o totožnosti a pobytu" (dále jen „PTP"). Protože nebyl na této adrese zastižen, byl odklad výkonu trestu zrušen a TL nastoupil do vězení za účelem výkonu trestu.

3. Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře, Portugalsko) se s ohledem na skutečnost, že při učinění PTP a provádění dalších procesních úkonů nebyla zajištěna přítomnost tlumočníka a překlad některých dokumentů do rumunského jazyka, obrací na Soudní dvůr stran výkladu obou výše uvedených směrnic, pokud jde o neplatnost úkonů provedených bez dodržení jejich ustanovení.

[1] – Původní jazyk: španělština.

[2] – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení (Úř. věst. 2010, L 280, s. 1).

[3] – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení (Úř. věst. 2012, L 142, s. 1).

I. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Směrnice 2010/64

4. Článek 1 („Předmět a oblast působnosti“) zní:

„1. Tato směrnice stanoví pravidla týkající se práva na tlumočení a překlad v trestním řízení a v řízení o výkonu evropského zatýkacího rozkazu.

2. Právo uvedené v odstavci 1 se vztahuje na každého od okamžiku, kdy ho příslušné orgány některého členského státu vyrozumí, prostřednictvím úředního oznámení nebo jinak, že je podezřelý nebo obviněný ze spáchání trestného činu, až do ukončení trestního řízení, čímž se rozumí pravomocné rozhodnutí o tom, zda daný podezřelý nebo obviněný uvedený trestný čin spáchal, včetně případného odsuzujícího rozsudku a rozhodnutí o opravném prostředku.

[…]“

5. Článek 2 („Právo na tlumočení“) stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelému nebo obviněnému, který nemluví jazykem trestního řízení nebo mu nerozumí, bylo bez prodlení poskytnuto tlumočení při trestním řízení před orgány činnými v trestním řízení, včetně policejního výslechu, všech soudních jednání a jiných nezbytných předběžných jednání.

[…]“

6. Článek 3 („Právo na překlad podstatných dokumentů“) stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelému nebo obviněnému, který nerozumí jazyku daného trestního řízení, byl v přiměřené lhůtě poskytnut písemný překlad všech dokumentů, které jsou podstatné pro zajištění toho, aby byl schopen uplatnit své právo na obhajobu, a pro zaručení spravedlivého řízení.

2. Mezi podstatné dokumenty patří veškerá rozhodnutí zbavující danou osobu svobody, obvinění či obžaloba a veškeré rozsudky.

3. Příslušné orgány rozhodnou v jednotlivých případech, zda jsou podstatné i další dokumenty. Podezřelý nebo obviněný či jeho právní zástupce mohou za tímto účelem podat odůvodněný návrh.

[…]“

2. Směrnice 2012/13

7. Článek 2 („Oblast působnosti“) stanoví:

„1. Tato směrnice se použije na každého od okamžiku, kdy ho příslušné orgány některého členského státu uvědomí, že je podezřelý nebo obviněný ze spáchání trestného činu, až do ukončení řízení, čímž se rozumí pravomocné rozhodnutí o tom, zda daný podezřelý nebo obviněný uvedený trestný čin spáchal, včetně případného odsuzujícího rozsudku a rozhodnutí o opravném prostředku.

[…]“

8. Článek 3 („Právo na informace o právech“) stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby byl každý podezřelý nebo obviněný neprodleně informován alespoň o následujících procesních právech, jak jsou uplatňována podle jejich vnitrostátního práva, aby tato práva mohla být účinně uplatněna:

[…]

d) o právu na tlumočení a překlad;

[…]“

9. Článek 8 („Kontrola a opravné prostředky“) stanoví:

„[…]

2. Členské státy zajistí, aby podezřelý nebo obviněný či jeho právník měl právo postupem podle vnitrostátního práva napadnout případné neposkytnutí nebo odmítnutí poskytnutí informací v souladu s touto směrnicí příslušnými orgány.“

B. Portugalské právo. Código de processo penal [4]

10. Podle článku 57 („Postavení obviněného“) má postavení obviněného každý, vůči němuž bylo vzneseno obvinění nebo nařízeno vyšetřování v trestním řízení.

11. Článek 61 („Procesní práva a povinnosti“) v odst. 1 písm. h) přiznává obviněnému v kterékoli fázi řízení, s výjimkami stanovenými zákonem, právo být justičním orgánem nebo orgánem trestní policie, před který se má dostavit, informován o svých právech.

12. Článek 92 („Jednací jazyk a ustanovení tlumočníka“) ukládá při písemných i ústních procesních úkonech používat portugalštinu, ale pokud se má řízení účastnit osoba, která tento jazyk nezná nebo neovládá, bude jí ustanoven tlumočník.

[4] – Trestní řád, DL č. 78/87, ze dne 17. února 1987 (dále jen „CPP“).

13. Článek 113 („Obecná pravidla doručování“) v odstavci 10 stanoví, že písemnosti doručované obviněnému lze doručovat jeho právnímu zástupci nebo obhájci. Výjimky, kdy musí být doručeny rovněž právnímu zástupci, se týkají obžaloby, vyšetřovacího rozhodnutí, stanovení data soudního jednání a vynesení rozsudku, jakož i použití donucovacích opatření.

14. Článek 119 („Případy nezhojitelné neplatnosti“) zahrnuje šest případů nezhojitelné neplatnosti, které je třeba posoudit z moci úřední v kterékoli fázi řízení [5].

15. Článek 120 („Případy neplatnosti závislé na tom, zda je namítnuta“) v odstavci 1 stanoví, že jakékoli jiné neplatnosti než té, která je uvedena v článku 119, se musí dotyčná osoba dovolávat. Odstavec 2 tohoto článku upřesňuje případy neplatnosti závislé na tom, zda je namítnuta, mezi které spadá „neustanovení tlumočníka v případech, kdy je to podle zákona povinné“ [(písmeno c)].

16. Podle čl. 120 odst. 3 je třeba se případů neplatnosti závislé na tom, zda je namítnuta, dovolávat:

– v případě neplatnosti úkonu prováděného za přítomnosti dotčené osoby, a to před ukončením úkonu [(písmeno a)],

– v případě neplatnosti týkající se šetření nebo vyšetřování až do konce projednávání daného šetření nebo, pokud se vyšetřování neprovádí, do pěti dnů od doručení usnesení o ukončení šetření [(písmeno c)].

17. Článek 196 („Prohlášení o totožnosti a pobytu“) stanoví, že justiční orgán nebo orgán trestní policie si vyžádají PTP od každé obviněné osoby. Tato osoba musí pro účely doručování uvést místo svého pobytu, výkonu práce nebo jiné zvolené bydliště.

18. Podle čl. 196 odst. 3 musí být v PTP uvedeno, že obviněný byl informován:

– o povinnosti dostavit se k příslušnému orgánu nebo mu být k dispozici, kdykoli to vyžaduje zákon nebo je-li za tímto účelem řádně předvolán,

– o povinnosti nezměnit místo pobytu nebo se z něj nevzdálit na dobu delší než pět dní, aniž oznámí nové místo pobytu nebo místo, kde ho lze zastihnout,

– že následná doručování budou prováděna obyčejnou poštovní zásilkou na adresu uvedeného bydliště, pokud obviněný nesdělí jinou adresu, a to prostřednictvím žádosti předané nebo zaslané doporučeně kanceláři soudu, u něhož je řízení v daném okamžiku vedeno,

– že nesplnění výše uvedených ustanovení opravňuje k zastoupení obviněného obhájcem při všech procesních úkonech, kterých je obviněný oprávněn nebo povinen se osobně účastnit, jakož i vedení soudního řízení v jeho nepřítomnosti, a to podle článku 333.

19. Článek 495 („Nesplnění podmínek odkladu výkonu trestu“) upravuje kroky, které mohou vést ke zrušení odkladu výkonu trestu.

[5] – Těmito případy, k nimž se přidávají situace označené v jiných zákonných ustanoveních, jsou: a) nedostatečný počet soudců nebo přísedících, kteří by měli tvořit soud, nebo porušení právních předpisů týkajících se způsobu určení jeho složení; b) nedostatečná podpora řízení ze strany státního zastupitelství ve smyslu článku 48, jakož i jeho nepřítomnost při úkonech, u nichž se jeho účast vyžaduje; c) nepřítomnost obviněného nebo jeho obhájce v případech, kdy zákon vyžaduje jejich účast; d) neprovedení šetření nebo vyšetřování tam, kde zákon stanoví, že je jejich provedení povinné; e) porušení pravidel příslušnosti, aniž je dotčeno ustanovení čl. 32 bodu 2; f) použití formy zvláštního řízení mimo případy stanovené zákonem.

II. Skutkový stav, spor a předběžná otázka

20. Dne 10. července 2019 bylo vydáno usnesení o vznesení obvinění vůči TL, který nerozumí ani nemluví portugalsky.

21. Toto rozhodnutí bylo „sepsáno v portugalštině a přeloženo do rumunštiny, úředního jazyka Moldavska, jak je uvedeno v tomto usnesení podepsaném [TL]“ [6].

22. Ve stejný den bylo učiněno PTP, a to bez pomoci tlumočníka do rumunštiny, a aniž byl dokument do tohoto jazyka přeložen.

23. V písemném vyhotovení PTP bylo uvedeno, že TL byl informován o povinnosti dostavit se k příslušným orgánům a oznámit změny místa pobytu, jakož i o důsledcích nesplnění těchto povinností.

24. TL se osobně účastnil jednání, při kterém byly posuzovány jeho skutky, byl vyslechnut a byl obhajován právní zástupkyní. Při tomto úkonu měl rovněž k dispozici tlumočnici „ustanovenou k překladu úkonů na jednání“.

25. Rozsudkem ze dne 11. července 2019, který nabyl právní moci dne 26. září 2019, Tribunal judicial da comarca de Beja (soud prvního stupně v Beja) odsoudil TL k trestu odnětí svobody na dobu tří let, avšak výkon trestu odložil.

26. Direção-Geral de Reinserção e Serviços Prisionais (Generální ředitelství pro resocializaci a vězeňskou službu, Portugalsko) učinilo několik neúspěšných pokusů o zastižení TL v místě bydliště uvedeném v PTP.

27. Dne 7. ledna 2021 vydal soud, který vynesl rozsudek, usnesení, jímž TL předvolal s cílem ověřit splnění podmínek uložených pro účely odkladu výkonu trestu. Dne 12. ledna 2021 mu bylo doporučeným dopisem zasláno předvolání na adresu bydliště uvedenou v PTP. Dne 6. dubna 2021 bylo stejným způsobem znovu zasláno předvolání.

28. TL se v den uvedený v předvoláních k soudu nedostavil.

29. Dne 9. června 2021 vydal Tribunal judicial da comarca de Beja (soud prvního stupně v Beja) usnesení, kterým zrušil odklad výkonu trestu TL a nařídil jeho zatčení.

30. Usnesení o zrušení odkladu, sepsané v portugalštině bez překladu do rumunštiny, bylo doručeno dne 25. června 2021 jak na adresu uvedenou v PTP, tak právní zástupkyni TL. Jelikož nebylo napadeno ve lhůtě, nabylo právní moci dne 20. září 2021.

31. Dne 30. září 2021 byl TL zatčen pro účely výkonu trestu odnětí svobody. Od toho dne je zbaven svobody.

32. Dne 11. října 2021 si TL zvolil nového právního zástupce a dne 18. listopadu 2021 předložil písemný návrh na určení neplatnosti usnesení o vznesení obvinění, PTP, usnesení, jímž bylo nařízeno jeho předvolání k soudu pro účely objasnění okolností nesplnění podmínek odkladu výkonu trestu, pokusů o doručení a usnesení o zrušení zmíněného odkladu.

[6] – Předkládací usnesení, bod II.III. V tomtéž bodě se o několik řádků níže lze dočíst, že obviněnému při tomto úkonu ani při PTP nebyl ustanoven žádný tlumočník.

33. Na podporu svého návrhu na vyslovení neplatnosti těchto úkonů TL vysvětlil, že doručované písemnosti neobdržel, protože se přestěhoval do jiného místa pobytu. Neoznámil to, protože nevěděl o své povinnosti to udělat ani o důsledcích spojených s jejím nesplněním, protože PTP nebylo přeloženo do rumunštiny.

34. Státní zastupitelství s návrhem na vyslovení neplatnosti nesouhlasilo s argumentem, že dovolávané vady mohly nanejvýše představovat případ relativní neplatnosti podle článku 120 CPP, ale že úkony byly doručeny právnímu zástupci TL, který vůči nim nepodal stížnost, ani je nenapadl ve lhůtě k tomu určené.

35. Usnesením ze dne 20. listopadu 2021 soud, který vynesl rozsudek, návrh na vyslovení neplatnosti zamítl s tímto odůvodněním[7]:

– Vady spočívající v nezajištění tlumočníka a překladu PTP, jakož i usnesení o zrušení odkladu výkonu trestu TL představují vady spojené s relativní neplatností, jíž se lze dovolávat pouze prostřednictvím zákonem stanovených opravných prostředků. Po marném uplynutí lhůt pro využití takových opravných prostředků se má za to, že vady byly zhojeny.

– TL se osobně účastnil řízení, byl vyslechnut a obhajován právním zástupcem. Bylo respektováno jeho právo vyjádřit se ke každému rozhodnutí, jímž může být osobně dotčen, které mohl vykonat jeho právní zástupce. Jeho právní zástupce obdržel všechna oznámení procesních úkonů provedených během řízení, zejména rozsudku, usnesení o nařízení jednání k posouzení, zda byly splněny podmínky odkladu výkonu trestu, a usnesení o zrušení tohoto odkladu.

– Všechna doručená rozhodnutí nabyla právní moci, neboť proti nim nebyl podán opravný prostředek, a proto je třeba veškeré procesní vady považovat za zhojené.

36. Proto tomuto usnesení podal TL odvolání k Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře), který předkládá Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Lze články 1 až 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady [2010/64] a článek 3 směrnice [2012/13], samostatně nebo ve spojení s článkem 6 EÚLP [Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod], vykládat v tom smyslu, že nebrání ustanovení vnitrostátního práva, které sankcionuje neustanovení tlumočníka a nepřeložení podstatných procesních úkonů obviněnému, jenž nerozumí jazyku řízení, relativní neplatností, jíž je třeba se dovolat, a které umožňuje tyto vady zhojit uplynutím času?“

III. Řízení před Soudním dvorem

37. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla zapsána do rejstříku Soudního dvora dne 6. dubna 2022.

38. Dne 12. května 2022 Soudní dvůr vyhověl žádosti o projednání předběžné otázky v naléhavém řízení.

39. Písemná vyjádření předložili TL, portugalská vláda a Evropská komise. Pouze dvě posledně uvedené se zúčastnily veřejného jednání konaného dne 27. června 2022.

[7] – Bod I. II předkládacího usnesení.

IV. Posouzení

A. Úvodem. Vymezení předmětu diskuse

40. Ačkoli se TL domáhal vyslovení neplatnosti dalších úkonů trestního řízení[8], předkládající soud se zaměřuje na tři z nich: a) PTP; b) usnesení, jímž se nařizuje předvolání TL k objasnění okolností nesplnění podmínek odkladu výkonu trestu; a c) zrušení tohoto odkladu[9].

41. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vychází z těchto předpokladů:

– Na spor se vztahují příslušná ustanovení směrnic 2010/64 a 2012/13, i když tyto směrnice nebyly provedeny do vnitrostátního práva[10].

– Dovolávaná ustanovení mají „vertikální přímý účinek“ jakožto jasná, přesná a bezpodmínečná pravidla přiznávající práva jednotlivcům.

– Tři úkony uvedené v bodě 40 výše mohou spadat pod pojem „podstatné dokumenty“ trestního řízení.

– Nezajištění tlumočníka a překladu dokumentů odpovídajících těmto úkonům do rumunštiny představuje případ relativní (nikoli absolutní) neplatnosti ve smyslu článku 120 CPP.

– Pochybnost spočívá v tom, zda, jak rozhodl soud prvního stupně, lze mít za to, že neplatnost dotyčných procesních úkonů z důvodu chybějícího tlumočení a překladu je „zhojena“ tím, že tyto úkony nebyly napadeny vhodným opravným prostředkem.

B. Použitelnost směrnic 2010/64 a 2012/13

1. Obecně

42. Článek 2 směrnice 2010/64 upravuje právo na ústní tlumočení (rovněž ústních vyjádření), zatímco článek 3 zaručuje právo na písemný překlad určitých podstatných dokumentů[11].

43. Podle čl. 3 odst. 1 písm. d) směrnice 2012/13 musí být každý podezřelý nebo obviněný neprodleně informován o obou právech (na tlumočení i na překlad podstatných dokumentů).

[8] – Konkrétně jde o usnesení o vznesení obvinění a předvolání k soudu (viz bod 32 tohoto stanoviska).

[9] – Soud prvního stupně, podle jehož názoru se TL dovolával neplatnosti PTP, písemnosti oznámené v portugalštině v souladu s čl. 495 odst. 2 CPP a usnesení o zrušení odkladu výkonu trestu, rozhodl ve stejném duchu.

[10] – Podle předkládacího usnesení nebyly obě směrnice jako takové formálně provedeny do portugalského práva před datem stanoveným pro jejich provedení. Komise uvádí (poznámka pod čarou 3 jejího písemného vyjádření), že v roce 2021 zahájila proti Portugalsku řízení pro nesplnění povinnosti z důvodu absence řádného provedení obou směrnic. Na jednání portugalská vláda tvrdila, že v praxi je uplatňování pravidel CPP je v souladu s obsahem směrnic 2010/64 a 2012/13.

[11] – Rozsudek ze dne 15. října 2015, Covaci (C-216/14, EU:C:2015:686), bod 30.

44. Jak čl. 1 odst. 2 směrnice 2010/64, tak čl. 2 odst. 1 směrnice 2012/13 stanoví počátek a konec období, v němž se mají použít na trestní řízení:

– *Počáteční* okamžik je ten, kdy příslušné orgány některého členského státu osobu prostřednictvím úředního oznámení nebo jinak vyrozumí, že je podezřelá nebo obviněná ze spáchání trestného činu.

– *Konečný* okamžik je „ukončení trestního řízení, čímž se rozumí pravomocné rozhodnutí o tom, zda daný podezřelý nebo obviněný uvedený trestný čin spáchal, včetně případného odsuzujícího rozsudku a rozhodnutí o opravném prostředku“.

45. V projednávané věci je třeba zohlednit *konečný* okamžik období použitelnosti směrnic 2010/64 a 2012/13, tedy *ukončení* trestního řízení v právě vysvětleném smyslu. Obě směrnice se tedy nepoužijí ve fázích následujících po vynesení odsuzujícího rozsudku (samozřejmě s výjimkou opravných prostředků proti němu), jímž je ukončena diskuse o spáchání trestného činu.

46. Na „výkon pravomocného rozhodnutí trestního soudu vydaného vůči osobě odsouzené za trestný čin“, i když je součástí trestního řízení pro jiné účely [12], se tudíž směrnice 2010/64 a 2012/13 nevztahují. To platí i v případě, že jsou v této fázi přijata opatření, v jejichž důsledku dochází k omezení svobody odsouzeného, jako mohou být opatření v projednávané věci nebo kterékoli z opatření přijatých v rámci výkonu trestu ve vězeňském zařízení (například zrušení povolení opustit věznici, zrušení výkonu trestu v režimu umožňujícím pravidelné opouštění věznice apod.).

47. Soudní dvůr měl příležitost vymezit obrysy použitelnosti těchto dvou směrnic:

– Článek 1 odst. 1 směrnice 2010/64 musí být vykládán v tom smyslu, že se tato směrnice nepoužije na řízení, ke kterému „již pojmově dochází *po* konečném rozhodnutí o otázce, zda podezřelá nebo obviněná osoba spáchala trestný čin, a případně *po* jejím odsouzení“ [13].

– Z článku 1 a čl. 2 odst. 1 směrnice 2012/13 „[…] vyplývá, že postup, jehož předmětem není určení trestní odpovědnosti osoby, nemůže spadat do působnosti směrnice 2012/13“ [14].

48. Vyloučení fází následujících po vynesení rozsudku není opomenutím, nýbrž vědomým rozhodnutím unijního normotvůrce, který na tyto fáze odmítl vztáhnout práva uznaná uvedenými směrnicemi.

49. Pokud jde tedy o výkon trestu uloženého po vyslovení viny obsaženém v rozsudku, směrnice 2010/64 a 2012/13 nepřiznávají *odsouzeným* stejná práva jako *podezřelým* nebo *obviněným*.

[12] – Na podporu opačného názoru se Komise dovolává bodů 54 a 55 rozsudku ze dne 27. května 2019, OG a PI (Státní zastupitelství v Lübecku a ve Cvikově), (C-508/18 a C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), o evropských zatýkacích rozkazech a předávání. V bodě 54 tohoto rozsudku se uvádí, že výraz „ ‚řízení‘ […] je třeba chápat široce, může zahrnovat trestní řízení jako celek, a sice přípravné řízení, samotné řízení před soudem a výkon pravomocného rozhodnutí trestního soudu vydaného vůči osobě odsouzené za trestný čin“.

[13] – Rozsudek ze dne 9. června 2016, Balogh (C-25/15, EU:C:2016:423), bod 37; kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

[14] – Rozsudek ze dne 16. prosince 2021, AB a další (Zrušení amnestie) (C-203/20, EU:C:2021:1016), bod 70.

50. V důsledku toho se na skutečnosti týkající se odkladu výkonu uloženého trestu, které již spadají do fáze výkonu rozsudku (tedy *po* jeho vynesení), tyto směrnice nevztahují. Pro účely zrušení přiznaného odkladu žádná z nich nevyžaduje, aby *odsouzený* požíval práv, o jejichž ochranu obě směrnice usilují.

2. Ve sporu v původním řízení

51. Pokud jde o tento spor, PTP (což je nejspornější úkon, neboť je zárodkem toho, co se stalo ve fázi odkladu výkonu trestu) bylo učiněno v době před soudním řízením a vydáním odsuzujícího rozsudku.

52. PTP nesměřuje k „určení trestní odpovědnosti“, neboť se jedná o úkon, jímž se zjišťuje totožnost a místo pobytu obviněného pro účely následného doručování. V tomto ohledu není důvod, aby PTP mělo vliv na rozhodnutí, zda se obviněný dopustil trestných činů, které jsou mu kladeny za vinu, či nikoli.

53. PTP však může mít významné důsledky pro osoby, které jsou nuceny učinit takové prohlášení [15], jehož účinnost se vztahuje jak na stíhání obviněného v nepřítomnosti [jež je možné podle znění čl. 196 odst. 3 písm. d) CPP, pokud nesplní povinnosti spojené s PTP], tak na zrušení odkladu výkonu uloženého trestu, k čemuž došlo v projednávané věci [16].

54. Zrušení odkladu výkonu trestu TL nelze v projednávané věci oddělit od vad PTP: oboje je třeba posuzovat jako celek, nemá-li být zkresleno vnímání toho, co se v trestním řízení odehrálo [17].

55. V této souvislosti a vzhledem k dopadům PTP na následné řízení má smysl, aby předkládající soud zdůraznil jeho význam a považoval ho za podstatný dokument. Jeho překlad je nezbytný k zajištění toho, aby podezřelý nebo obviněný, který nemluví jazykem trestního řízení nebo mu nerozumí, byl schopen plně uplatnit své právo na obhajobu, a pro zaručení spravedlivého procesu [články 47 a 48 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“)].

56. Nahlíží-li se tedy na PTP z hlediska rozhodnutí, s nimiž v projednávané věci souvisí (zejména zrušení odkladu výkonu trestu a následné umístnění do věznice), domnívám se, že by TL měl mít: a) tlumočníka, který by mu umožnil seznámit se s povinnostmi uloženými v tomto opatření, stejně jako s důsledky jejich nesplnění, a b) překlad PTP do jazyka, kterému rozumí.

57. Stručně řečeno, domnívám se, že:

– Ustanovení čl. 1 odst. 2 směrnice 2010/64 a čl. 2 odst. 1 směrnice 2012/13 se v zásadě nevztahují na procesní úkony v rámci výkonu rozsudku, jejichž účelem je zrušení rozhodnutí o odkladu výkonu trestu odnětí svobody.

– Zmíněná ustanovení se však použijí, pokud tyto procesní úkony vyplývají z nesplnění povinnosti uložené v PTP (ve fázi před vynesením rozsudku), jehož důsledky obviněný nemohl znát, protože nezná jazyk, v němž bylo učiněno PTP, jehož obsah mu nebyl přeložen.

[15] – CPP zahrnuje PTP mezi „donucovací opatření“.

[16] – V případě odsouzení přetrvávají účinky PTP až do skončení trestu.

[17] – Podobnou provázanost mezi procesními úkony lze spatřovat v rozsudku ze dne 12. října 2017, Sleutjes, (C-278/16, EU:C:2017:757), (body 30 a 31).

C. Přímý účinek směrnic 2010/64 a 2012/13

58. Předkládající soud má za to, že čl. 2 odst. 1 a čl. 3 odst. 1 směrnice 2010/64 a čl. 3 odst. 1 písm. d) směrnice 2012/13 mají přímý účinek.

59. S tímto konstatováním se ztotožňuji, neboť tato ustanovení obsahují bezpodmínečná a přesná pravidla určená členským státům, jejichž orgány, zejména justiční, jsou povinny zajistit dodržování práv, která tato ustanovení přiznávají.

60. Tyto články tudíž mají přímý účinek, takže se jich jednotlivci mohou dovolávat před vnitrostátními soudy.

61. Článek 3 směrnice 2010/64 konkrétně odkazuje na tři druhy podstatných dokumentů [a sice „veškerá rozhodnutí zbavující danou osobu svobody, obvinění či obžaloba a veškeré rozsudky“ (odstavec 2)] [18], ale ponechává příslušným orgánům možnost rozhodnout „v jednotlivých případech, zda jsou podstatné i další dokumenty“ (odstavec 3) [19].

62. Z toho důvodu se domnívám, že článek 3 směrnice 2010/64 je rovněž bezpodmínečným a přesným ustanovením, i když výčet podstatných dokumentů, které označuje, není vyčerpávající a v závislosti na posouzení justičního orgánu lze za takové považovat i jiné než uvedené dokumenty. Mít překlad všech těchto dokumentů bez ohledu na odstavec článku 3 směrnice, pod který spadají, je právem, které náleží každému podezřelému nebo obviněnému.

D. Porušení práva na tlumočení, práva na překlad a práva na informace o těchto dvou právech

63. Předkládající soud připouští, jak to již učinil soud prvního stupně, že právo TL na tlumočení a právo na překlad podstatných dokumentů, která vyplývají ze směrnice 2010/64, byla v projednávané věci porušena.

64. Navzdory jeho výslovné citaci je však v předkládacím usnesení věnována menší pozornost možnému porušení práva na informace zakotveného ve směrnici 2012/13.

65. Těmto dvěma skupinám porušení se budu věnovat zvlášť.

1. Právo na tlumočení a právo na překlad

66. Konstatování soudu prvního stupně a předkládajícího soudu, že došlo k porušení těchto práv, mě zbavuje nutnosti se k tomu ve větším rozsahu vyjadřovat.

[18] – V souladu s tím, co je vysvětleno v bodech 44 až 50 tohoto stanoviska, jsem toho názoru, že rozhodnutím „zbavujícím danou osobu svobody“ je třeba v této souvislosti rozumět kterékoli z těch, jež byla vydána před vynesením rozsudku, nikoli rozhodnutí vydaná za účelem jeho výkonu. Jinak by došlo k překročení oblasti působnosti směrnice 2010/64.

[19] – Rozsudek ze dne 15. října 2015, Covaci (C-216/14, EU:C:2015:686), bod 50: „[j]e […] věcí předkládajícího soudu, aby zejména s přihlédnutím k vlastnostem řízení, které se uplatní na trestní příkaz dotčený ve věci v původním řízení, […] jakož i k věci, kterou projednává, určil, zda odpor podaný písemně proti trestnímu příkazu musí být považován za podstatný dokument, jehož překlad je nezbytný“.

67. Co se týče *překladu*, „podstatné dokumenty“ trestního řízení musí být podezřelým nebo obviněným poskytnuty spolu se zněním v jazyce, jemuž rozumí. Jelikož směrnice 2010/64 „neobsahuje žádný odkaz na vnitrostátní právní řády, musí být [‚podstatné dokumenty‘] považován[y] za autonomní pojem unijního práva[, jenž musí být] vykládán na území Unie jednotně“ [20].

68. Již jsem uvedl, že předkládajícímu soudu nic nebrání v tom, aby rozhodl, že PTP má v projednávané věci povahu *podstatného dokumentu*.

69. Co se týče ústního *tlumočení*, obviněnému, který nezná nebo neovládá jazyk úkonu, při kterém je nucen učinit PTP, musí být poskytnut tlumočník, aby mohl porozumět jeho významu.

70. Ve skutečnosti povinnost ustanovit tlumočníka pro účely PTP bez větších výkladových obtíží vyplývá nejenom ze směrnice 2010/64, nýbrž také z vnitrostátní právní úpravy (článek 92 CPP). S výhradou ověření předkládajícím soudem umožňuje portugalská procesní úprava týkající se tlumočení u kteréhokoli procesního úkonu chránit odpovídající právo osoby, která neumí portugalsky [21]. Jinou otázkou je, zda je toto právo uznané samotným vnitrostátním zákonem v procesní praxi fakticky dodržováno, či nikoli.

2. Právo na informace

71. Ačkoli předkládající soud věnuje menší pozornost informování o právu na tlumočení a o právu na překlad do jazyka srozumitelného obviněnému nebo podezřelému, je třeba jeho uplatnění v projednávané věci posoudit.

72. Právo na informace má přímý vztah k pravidlům směrnice 2010/64 [22]. U té „[je cílem] zajištění práva podezřelého nebo obviněného na tlumočení a na překlad v trestním řízení v zájmu zajištění jejich práva na spravedlivý proces“ [23].

73. Právo být informován o právu na tlumočení a právu na překlad je v čl. 3 odst. 1 písm. d) směrnice 2012/13 přiznáno každému podezřelému nebo obviněnému.

74. Portugalské trestní právo procesní podle mého názoru umožňuje respektovat toto právo na informace, pokud je čl. 61 odst. 1 písm. h) CPP řádně uplatněn. Případné nesprávné fungování opět nebude možné přičítat pravidlu samotnému, ale praxi při jeho uplatňování.

75. Vzhledem k tomu, že čl. 61 odst. 1 písm. h) CPP přiznává obviněnému právo být informován justičním orgánem nebo orgánem trestní policie, před které se má dostavit, o jeho právech, výklad tohoto ustanovení souladný se směrnicí 2012/13 musí tyto orgány vést k tomu, aby takovou osobu seznámily s tím, že podle směrnice 2010/64 jí bude zajištěno tlumočení a překlad.

[20] – Rozsudek ze dne 3. září 2014, Deckmyn a Vrijheidsfonds (C-201/13, EU:C:2014:2132), bod 15.

[21] – Článek 92 CPP se vztahuje výlučně na tlumočení, a nikoli na (písemný) překlad. Překonání tohoto nedostatku ve vztahu ke směrnici 2010/64 by za pomoci zásady konformního výkladu nemělo činit nadměrné obtíže, takže pravidlo obsažené v uvedeném článku se obdobně vztahuje na překlad podstatných dokumentů řízení, jak tvrdila portugalská vláda na jednání. Výklad článku 92 CPP však přísluší výlučně portugalským soudům.

[22] – Bod 25 odůvodnění směrnice 2012/13.

[23] – Bod 14 odůvodnění směrnice 2010/64. V seznamu procesních práv v čl. 3 odst. 1 směrnice 2012/13, který je kumulativní, hraje právo na tlumočení a právo na překlad zásadní roli: bez nich se může informování o ostatních právech stát neúčinným.

76. Ačkoli takové rozhodnutí přísluší učinit předkládajícímu soudu, vše ukazuje na to, že v projednávané věci bylo toto právo na informace porušeno od okamžiku, kdy bylo PTP učiněno bez účasti tlumočníka do rumunštiny. Jeho nepřítomnost tudíž vedla k tomu, že TL nemohl znát svá práva spojená s tímto soudním úkonem.

E. Neplatnost související s porušením práv přiznaných ve směrnicích 2010/64 a 2012/13

77. Směrnice 2010/64 a 2012/13 neobsahují žádné pravidlo, podle něhož by porušení práv uznaných v těchto směrnicích muselo jako nevyhnutelný důsledek vést k vyslovení *absolutní neplatnosti* úkonů trestního řízení, při nichž k tomuto porušení došlo.

78. Podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že „při neexistenci unijní právní úpravy v dané oblasti je na vnitrostátním právním řádu každého členského státu, aby na základě zásady procesní autonomie upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, avšak za podmínky, že nejsou méně příznivé než ty, kterými se řídí obdobné situace ve vnitrostátním právu (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity)“ [24].

79. V projednávané věci je tedy důležité, aby vnitrostátní pravidla zaručovala obviněným a podezřelým možnost právní reakce na porušení práv zakotvených ve směrnicích 2010/64 a 2012/13 s cílem dosáhnout jejich přednosti.

80. Podle předkládacího rozhodnutí použití CPP vede k tomu, že porušení těchto práv způsobuje (relativní) neplatnost odpovídajících procesních úkonů, kterou musí dotčené osoby namítnout.

81. Konkrétně je relativní neplatnost podle čl. 120 odst. 2 písm. c) CPP sankcí stanovenou za neustanovení tlumočníka v případech, kdy zákon (v tomto případě směrnice) ukládá povinnost tak učinit. Jak jsem již obhajoval u jiného ustanovení CPP [25], měla by se tatáž sankce uplatnit u nezajištění překladu podstatného dokumentu řízení.

82. *V abstraktní rovině* není podle mého názoru trestněprávní procesní režim zavedený články 119 a 120 z pohledu unijního práva napadnutelný. Podle zásady procesní autonomie mohou členské státy omezit případy „nezhojitelné neplatnosti“ na ty, které vyplývají z určitých vad, a mezi případy „neplatnosti závislé na tom, zda je namítnuta“ zařadit ty, které vyplývají z jiných vad, za předpokladu, že jsou zachovány zásady rovnocennosti a efektivity.

83. Co se týče těchto dvou zásad:

– Články 119 a 120 CPP se použijí bez ohledu na to, zda vady procesního úkonu vyplývají z porušení vnitrostátního pravidla nebo unijního práva, takže porušení zásady *rovnocennosti* je vyloučeno.

[24] – Zásady uvedené v bodech 41 až 44 rozsudku ze dne 2. března 2021, Prokuratuur (Podmínky přístupu k údajům o elektronické komunikaci) (C-746/18, EU:C:2021:152) a převzaté v rozsudku ze dne 5. dubna 2022, Commissioner of An Garda Síochána a další (C-140/20, EU:C:2022:258), bod 127. Oba rozsudky se týkaly přípustnosti některých důkazů získaných v trestním řízení v rozporu s unijními pravidly. Tuto judikaturu lze obdobně přenést i na jiná porušení unijních ustanovení použitelných na trestní řízení.

[25] – Viz poznámka pod čarou 21 tohoto stanoviska. Komise je téhož názoru (bod 31 jejího písemného vyjádření) a dodává, že „předkládající soud zřejmě vychází ze zásady, že toto ustanovení [čl. 120 odst. 2 písm. c) CPP] lze analogicky použít na nezajištění překladu“.

– Obecně nic nebrání tomu, aby vyslovení neplatnosti bylo podmíněno napadením úkonu dotčenou osobou. Nezbytnou podmínkou pro možnost takového napadení (tj. pro dodržení zásady *efektivity*) však je, aby dotčená osoba znala s dostatečnou jistotou obsah tohoto úkonu, pokud může být v rozporu s jejími zájmy.

84. Pokud tam, kde obviněný nebo podezřelý nezná jazyk trestního řízení, není schopen porozumět významu zmíněného procesního úkonu a jeho důsledkům, jsou možnosti jej účinně napadnout za účelem uplatnění jeho (relativní) neplatnosti iluzorní.

85. Z uvedeného vyplývá, že vnitrostátní pravidlo (v tomto případě článek 120 CPP), které stanoví určitou lhůtu pro napadení aktu stiženého neplatností, jehož obsahu nemůže osoba, které je určen, pro nezajištění tlumočení a překladu do jazyka, který ovládá, porozumět, je v zásadě v rozporu se zásadou efektivity.

86. Za takového předpokladu efektivita práva na překlad a práva na tlumočení chráněného směrnicí 2010/64 a práva na informace, které zaručuje směrnice 2012/13, vyžaduje, aby lhůta pro napadení aktu stiženého relativní neplatností začala běžet od okamžiku, kdy se dotyčná osoba plně seznámí s jeho obsahem v jazyce, kterému rozumí [26].

87. Pokud by tomu bylo jinak, došlo by k porušení článku 6 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, na který odkazuje předkládající soud, a článků 47 a 48 Listiny, které zakotvují právo na spravedlivý proces a respektování práva obviněného na obhajobu [27].

F. Neplatnost a pomoc právního zástupce

88. Ačkoli se otázka předkládajícího soudu podle jejího znění omezuje na určení případné neslučitelnosti pravidla vnitrostátního práva, které postihuje nezajištění tlumočení a překladu podstatných procesních úkonů relativní neplatností, se směrnicemi 2010/64 a 2012/13, ve sporu a na jednání se ukázaly další faktory, které mohou být relevantní pro poskytnutí užitečné odpovědi tomuto soudu.

89. První z nich spočívá v tom, že jak vyplývá z předkládacího usnesení, TL měl k dispozici pomoc právního zástupce, jemuž byla doručena zásadní rozhodnutí (včetně usnesení o zrušení odkladu výkonu trestu), jenž ale nepodal proti nim opravný prostředek [28].

90. Právní zástupce TL zajisté mohl v příslušné lhůtě napadnout kterékoli z těchto rozhodnutí s tím, že jsou neplatná, neboť jeho klient si právě z důvodu nezajištění tlumočníka a překladu dokumentů nemohl být vědom povinností, které na sebe vyplněním PTP bere.

91. Pomoc právníka je zakotvena zejména v čl. 8 odst. 2 směrnice 2012/13: podezřelý nebo obviněný *či jeho právník* má „právo postupem podle vnitrostátního práva napadnout případné neposkytnutí nebo odmítnutí poskytnutí informací“ o jeho právu na tlumočení a překlad „příslušnými orgány“.

[26] – Portugalská vláda na jednání tvrdila nejen to, že to CPP umožňuje, ale také to, že soud, pokud zjistí, že došlo k takovému porušení, o jaké se jedná v projednávané věci, musí přijmout vhodná opatření ke zhojení vzniklých vad.

[27] – Bod 5 odůvodnění směrnice 2010/64 uvádí, že „tato směrnice respektuje tato práva a měla by být v tomto smyslu prováděna“.

[28] – Na jednání však Komise i portugalská vláda tvrdily, že při PTP ani nebyla poskytnuta pomoc právníka. Předkládající soud to musí ověřit.

92. Právo na opravný prostředek je tudíž přiznáno nejen podezřelému nebo obviněnému, ale také jeho právnímu zástupci v souladu s vnitrostátními předpisy. Třebaže jejich výklad přísluší předkládajícímu soudu, vše nasvědčuje tomu, že jsou v souladu s tímto ustanovením směrnice 2012/13.

93. Druhým faktorem, který souvisí s předchozím, je skutečnost, že pasivita právního zástupce TL způsobila, že procesní úkony nepříznivé pro jeho klienta (zejména usnesení o zrušení odkladu výkonu trestu), nebyly napadeny, ačkoli byly zjevně neplatné [29].

94. V této souvislosti musím připomenout, že kromě pomoci právníka je na justičním orgánu zajistit, aby byl podezřelý nebo obviněný (v tomto případě obviněný ve fázích trestního řízení před odsouzením) řádně informován o svém právu na tlumočení a překlad. Právo na získání těchto informací vyplývá přímo z článku 3 směrnice 2012/13, je zakotveno v článku 61 CPP a je přiznáno obviněnému nebo podezřelému jako dotčené osobě, tj. bez ohledu na to, zda mu pomáhá právník, či nikoli.

95. Pomoc právního zástupce tedy nezbavuje justiční, případně policejní orgány, povinnosti informovat dotčenou osobu o jejím právu na překlad podstatných dokumentů trestního řízení a na tlumočení ústních vyjádření do jazyka, kterému rozumí [30].

G. Překážka věci pravomocně rozsouzené

96. Za předpokladu, že portugalský trestní procesní systém nestanoví mechanismy pro *přezkum* [31] úkonů stižených relativní neplatností, které nabyly právní moci, je na předkládajícím soudu, aby objasnil, zda by bylo možné ještě *přehodnotit* takové neplatné rozhodnutí, jako je rozhodnutí sporné v projednávané věci, aby byl obnoven soulad výsledné situace s unijním právem [32].

97. Aniž bych měl v úmyslu ho v tomto posouzení nahrazovat, kladu si otázku, zda zrušení odkladu výkonu trestu odnětí svobody má ve skutečnosti vlastnosti věci pravomocně rozsouzené, nebo naopak může být změněno s ohledem na zásady, jimiž se řídí podmíněný odkladu výkonu trestu.

98. Obecně tyto zásady vycházejí ze záměru omezit u některých trestných činů *odpověď* spočívající v uvěznění, pokud existuje přiměřená vyhlídka na budoucí nápravu a lze předpokládat, že se odsouzený nedopustí dalších trestných činů. Justiční orgány mají také obecně široký prostor pro posouzení, zda je s ohledem na měnící se okolnosti třeba v určitém okamžiku odložit výkon trestu, aniž jsou nutně vázány dřívějšími rozhodnutími přijatými s ohledem na tehdy převládající faktory.

[29] – Evropský soud pro lidská práva má za to, že podle čl. 6 odst. 3 písm. c) EÚLP má obviněný právo na právní pomoc, která je praktická a účinná, a nikoli teoretická nebo iluzorní. Nelze hovořit o účinné právní pomoci, pokud se zmocněný právní zástupce vyhýbá svým povinnostem. Viz rozsudek ESLP ze dne 26. července 2011, Huseyn a další v. Ázerbájdžán (CE:ECHR:2011:0726JUD003548505), bod 180.

[30] – Portugalská vláda na jednání zdůraznila, že pomoc právníka nenahrazuje nutnost sdělit určité procesní úkony podezřelému nebo obviněnému osobně a způsobem, který je pro něj srozumitelný, jak stanoví čl. 63 odst. 1 CPP.

[31] – Tím je třeba rozumět mimořádný opravný prostředek, který v některých právních systémech umožňuje napadnout pravomocné procesní úkony z vyjmenovaných důvodů.

[32] – Jak na jednání uvedla portugalská vláda, soud, který vynesl rozsudek, tyto pravomoci má, přestože nebyl včas podán opravný prostředek.

99. Z tohoto pohledu se nedomnívám, že by pro tentýž soud, který bez slyšení dotčené osoby přistoupil ke zrušení odkladu výkonu trestu, bylo obtížné následně na její žádost a po vyslechnutí jejích důvodů pro nesplnění podmínek PTP rozhodnout o opětovném odkladu výkonu trestu odnětí svobody.

100. Tímto způsobem by soud, který odložil výkon trestu, přitom mohl obdobně vycházet z kritérií, jimiž se podle směrnice (EU) 2016/343 [33] řídí obnova trestního řízení v případě, že odsouzená osoba byla souzena v nepřítomnosti [34].

101. Je pravda, že směrnice 2016/343, pokud jde o právo být přítomen při řízení před soudem, se nevztahuje na odklad výkonu trestu (který z povahy věci nastává po skončení řízení před soudem). Pokud však jako v projednávané věci jde o procesní rozhodnutí zbavující svobody a dotčená osoba nebyla bez vlastního zavinění informována o svém právu být vyslechnuta před přijetím tohoto rozhodnutí [35], domnívám se, že směrnice 2016/343 stanoví kritéria, která zde lze uplatnit analogicky.

102. Uplatnění těchto kritérií v případě osoby, která se z důvodu nezávislého na její vůli nezúčastnila jednání o zrušení odkladu výkonu trestu (jelikož neznala jazyk řízení a nebyl jí zajištěn překlad a tlumočení, nevěděla o povinnostech vyplývajících z PTP), by znamenalo, že poté, co proběhlo jednání a dotyčná osoba byla nalezena, musí být informována o úkonech provedených v její nepřítomnosti. Od tohoto okamžiku se bude s to rozhodnout, že se nebude dovolávat této nepřítomnosti, aby zpochybnila legalitu tohoto úkonu, nebo že si přeje jeho zopakování, aby se ho mohla účastnit [36].

103. Z těchto úvah vyplývá, že ochrana, kterou v zájmu právní jistoty poskytuje nezměnitelnost, jež je vlastní překážce věci pravomocně rozsouzené, se podle mého názoru nevztahuje na soudní rozhodnutí, jako je rozhodnutí v projednávané věci, přijaté v nepřítomnosti dotčené osoby, pokud tato osoba bez vlastního zavinění nevěděla o povinnosti (nezměnit místo pobytu), jejíž nesplnění vedlo k tomu, že byla zbavena svobody.

104. Pokud předkládající soud navzdory výše uvedenému setrvá na tom, že sporná rozhodnutí mají účinky věci pravomocně rozsouzené, bude třeba objasnit, do jaké míry představuje povaha věci rozsouzené nepřekonatelnou překážku pro použití pravidel unijního práva, jejichž porušení tento soud sám uznává.

105. Podle mého názoru judikatura Soudního dvora ohledně zacházení se zásadou věci pravomocně rozsouzené jako omezením přednosti použití unijního práva zatím neuzrála natolik, aby byly rozptýleny všechny pochybnosti, jež tento institut vyvolává u vnitrostátních soudních rozhodnutí, která jsou v rozporu s unijním právem [37].

[33] – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 9. března 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem (Úř. věst. 2016, L 65, s. 1).

[34] – Viz rozsudek ze dne 19. května 2022, Specializirana prokuratura (Řízení proti uprchlému obžalovanému), C-569/20, EU:C:2022:401, o použití směrnice 2016/343 na osoby odsouzené v nepřítomnosti.

[35] – Článek 495 odst. 2 CPP vyžaduje, aby byl odsouzený při rozhodování o splnění podmínek odkladu výkonu trestu vyslechnut.

[36] – O takovou situaci se jednalo ve sporu, v němž byl vydán rozsudek ze dne 13. února 2020, Specializirana prokuratura (Soudní jednání v nepřítomnosti obviněného) (C-688/18, EU:C:2020:94), bod 49.

[37] – Viz Turmo, A.: „National *res iudicata* in the European Union: revisiting the tension between the temptation of effectiveness and the acknowledgement of domestic procedural law“, *Common Market Law Review*, 2021, sv. 58, č. 2, s. 361 až 390.

106. Při prvním posouzení Soudní dvůr připustil, že význam překážky věci pravomocně rozsouzené, která je důsledkem zásady právní jistoty, může převážit nad jinými hledisky spojenými s porušením unijních pravidel, takže pravomocná soudní rozhodnutí jsou již nezpochybnitelná, protože nebyla napadena v zákonem stanovené lhůtě [38].

107. Od rozsudku Lucchini [39] však Soudní dvůr zavedl jasněji výjimky z absolutní přednosti překážky věci pravomocně rozsouzené a rozšířil v této souvislosti význam zásad rovnocennosti a efektivity, které upravují vzájemný vztah mezi unijním právem a pravidly členských států přijatými na základě jejich procesní autonomie [40].

108. Nedávné rozsudky Soudního dvora [41] rozšířily rozsah výjimek z nezměnitelnosti vnitrostátních soudních rozhodnutí, která mají účinky věci pravomocně rozsouzené, právě s odvoláním na zásadu efektivity, s cílem zabránit nepoužití pravidel unijního práva [42].

109. Pokud jde o zásadu efektivity, judikatura Soudního dvora vyžaduje analýzu vnitrostátních pravidel s ohledem na místo, které zaujímají v řízení jako celku. Je třeba „případně zohlednit základní zásady vnitrostátního soudního systému, jako například zásadu *ochrany práva na obhajobu*, zásadu právní jistoty a řádný průběh řízení“ [43].

110. Za takových okolností, jako jsou okolnosti projednávané věci, kdy porušení unijního práva vede současně k porušení článku 47 a 48 odst. 2 Listiny, které zakotvují právo na spravedlivý proces a respektování práva obviněného na obhajobu, musí vnitrostátní soud zajistit, aby tato práva neztratila svůj obsah, a musí ve svém právním řádu nalézt procesní řešení, které je umožní účinně naplnit.

111. Na jednání portugalská vláda trvala na tom, že toto řešení lze najít v samotném CPP, který by opravňoval soud, jenž vynesl rozsudek, přehodnotit zrušení odkladu výkonu trestu, i když nebylo včas napadeno opravným prostředkem.

[38] – Soudní dvůr připomněl „význam, který má v právním řádu Unie i ve vnitrostátních právních řádech zásada překážky věci pravomocně rozsouzené. Za účelem zajištění jak stability práva a právních vztahů, tak řádného výkonu spravedlnosti je totiž důležité, aby soudní rozhodnutí, která se […] po uplynutí lhůt stanovených pro tyto opravné prostředky stala konečnými, již nemohla být zpochybněna“. Rozsudek ze dne 6. října 2015, Târșia (C-69/14, EU:C:2015:662), bod 28.

[39] – Rozsudek ze dne 18. července 2007 (C-119/05, EU:C:2007:434), bod 63: unijní právo „brání použití takového ustanovení vnitrostátního práva, které zakotvuje zásadu překážky věci pravomocně rozsouzené, jako je článek 2909 italského občanského zákoníku, pokud jeho použití brání vrácení státní podpory, která byla poskytnuta v rozporu s právem Společenství a jejíž neslučitelnost se společným trhem byla stanovena rozhodnutím Komise, které se stalo konečným“.

[40] – Rozsudek ze dne 10. července 2014, Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067), bod 54: „při neexistenci unijní právní úpravy v dané oblasti spadají podmínky naplňování zásady překážky věci pravomocně rozsouzené na základě zásady procesní autonomie vnitrostátních právních řádů členských států do působnosti těchto právních řádů, přičemž je však třeba dodržet zásady rovnocennosti a efektivity“.

[41] – Rozsudky ze dne 2. dubna 2020, CRPNPAC a Vueling Airlines (C-370/17 a C-37/18, EU:C:2020:260) body 95 a 96; ze dne 17. května 2022, MA (C-600/19, EU:C:2022:394); SPV Project 1503 a další (C-693/19, EU:C:2022:395); Impuls Leasing România (C-725/19, EU:C:2022:396), a Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397).

[42] – Ve vztahu k zásadě rovnocennosti nebývají problémy: překážka věci pravomocně rozsouzené se uplatní nezávisle na tom, zda se použije vnitrostátní právo nebo unijní právo, čímž je porušení této zásady vyloučeno.

[43] – Rozsudek ze dne 6. října 2015, Târșia (C-69/14, EU:C:2015:662), body 36 a 37. Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

V. Závěry

112. S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl Tribunal da Relação de Évora (odvolací soud v Évoře, Portugalsko) takto:

„Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení:

– se nevztahují na procesní úkony provedené po konečném rozhodnutí otázky, zda podezřelý nebo obviněný spáchal trestný čin, pro který je souzen,

– se ovšem vztahují na procesní úkony provedené před zmíněným konečným rozhodnutím, jakož i na důsledky, které z nich vyplývají pro následné úkony, pokud při prvně zmíněných byla porušena odpovídající práva,

– nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stíhá relativní neplatností, tj. závislou na tom, zda je namítnuta, neustanovení tlumočníka a nezajištění překladu podstatných procesních úkonů, pokud obviněný nebo podezřelý nerozumí jazyku řízení, za předpokladu, že: a) přiměřená lhůta pro napadení neplatného úkonu začíná běžet v okamžiku, kdy tato osoba byla v jazyce, jemuž rozumí, informována o svém právu na tlumočení a překlad, a b) jsou respektovány články 47 a 48 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie, které zakotvují právo na spravedlivý proces a respektování práva obviněného na obhajobu.“